Nyttig og reflekterende

Anmeldt av Anette Hyle

Ildri Kjølsest
Eldre og selvmord
 Cappelen Damm
 142 sider. Heftet.
 Forlag: Cappelen Damm
 ISBN 9788202441586

DETTE ER EN LITEN, MEN VIKTIG BOK om et alvorlig og underkommunisert tema.

Forfatteren, som er geriater, hadde lang klinisk erfaring med eldre alvorlig somatisk syke pasienter da hun påbegynte sitt doktorarbeid om eldre og selvmord. Det er gledelig å se at denne doktoravhandlingen er blitt en bok som gjør denne viktige kunnskapen tilgjengelig for mange flere enn de som vanligvis leser en doktoravhandling.

Med sin bakgrunn fra somatikken og kunnskap og aldring og helse har hun et godt utgangspunkt for å beskrive problematikken omkring selvmord hos eldre. Og boken inneholder mange gode og viktige refleksjoner. Særlig synes jeg refleksjonen omkring hvorfor de aller fleste eldre ikke begår selvmord gir gode tanker – at livet vinner tross alt. Gjennom hele boken, blant annet der forståelse og ambivalens diskuteres, merker man at forfatteren står støtt i sin holdning om at livet er dyrebart.

bok om eldre og selvmord

av Anette Høyen Ranhoff

Boken er organisert i korte kapitler i to deler. Del 1 omhandler kunnskap og refleksjoner rundt aldring og selvmord og danner bakgrunn for del 2 som drøfter hvordan man kan hjelpe selvmordsutsatte eldre. Temaene i del 1 er: forandring og sårbarhet i eldre år, selvmordsatferd hos eldre, årsaksforhold, en forståelse av eldres selvmord og spesielle utfordringer for hjelperne når pasienten er gammel. Kapitlet «Forståelse av eldres selvmord» er en sentral del av boken og bygger på forfatterens forskningsprosjekt: kvalitative intervjuer med personer som sto eldre som begikk selvmord nær. Intervjuobjektene var dels nære pårørende, men også hjemmesykepleiere og fastleger. Tre hovedtemaer: livshistoriene, personlighetstrekkene og relasjonene, beskriver klare likhetstrekk hos de eldre som gjennomførte selvmord. Livshistoriene var preget av store belastninger som ble møtt av aktiv handling og stå på mot, mens personligheten ble beskrevet som viljesterk.

Dette er en liten, men viktig bok om et alvorlig og underkommunisert tema

Relasjonene var påvirket av personligheten med behov for kontroll over handlinger og følelsesuttrykk, med den konsekvens at omgivelsene ikke forsto hvordan de hadde hatt det følelsesmessig – og at de dermed ikke hadde fått hjelp de kunne hatt nytte av.

I del 2 kommer det praktisk nyttige stoffet med kunnskap om forebygging av selvmord hos eldre og til slutt diskusjoner omkring de vanskelige spørsmålene som «Selvmordet som eksistensielt valg?», «Forståelse, ikke aksept» og til slutt «Ambivalensen» som (nesten?) alltid vil være tilstede.

Det kommer frem at det er gjort lite forskning på hvordan man kan hjelpe selvmordsutsatte eldre, og de fleste studiene retter seg mot diagnostikk og behandling av depresjon. De tiltakene som anbefales i denne boken er for det meste basert i den kommunale eldreomsorg, og er en viktig påminning om at helsefaglig personale trenger utdanning og opplæring om dette temaet. Men – det første steget i selvmordsforebygging er å gjenkjenne eldre som kan være i en risikosituasjon. Det krever kunnskaper og oppmerksomhet – både i primær- og spesialisthelse-

tjenesten. Avsnittet om kommunikasjon med eldre som kan være selvmordsutsatt er et av bokens viktigste – og svært nyttig lesing også for meg som erfaren geriater.

Språket er lett og godt forståelig. Allikevel ville kanskje boken vært lettere å lese for studenter og andre som ønsker enkle oversikter over tema hvis det hadde vært noen figurer og tabeller, eventuelt oppsummerende rammer. Men som en «refleksjonsbok» fungerer den veldig fint som den er.

Et område jeg savner i denne boken er en diskusjon om relasjonene i et kulturelt perspektiv mellom eutanasi (eller fraværet av dette), assistert selvmord og selvmord i Norge. Dette ligger nært opp mot forståelse av selvmord hos eldre og kunne være et viktig innlegg i samfunnsdebatten.

Betydningen av alvorlig somatisk sykdom som årsak til selvmord er ikke veldig fremtredende i boken, til tross for forfatterens bakgrunn. Men kanskje skyldes det at det er mindre viktig enn noen av oss tror?

Alt i alt er dette en leseverdig bok, og den vil trolig være nyttig både for erfarne klinikere og de som er i utdanning eller i begynnelsen av sin karriere som helsearbeidere. Folk flest vil også kunne få en dypere forståelse av problematikken rundt eldre og selvmord – til bruk i relasjoner med de nærmeste og i nærmiljøet.

Jeg anbefaler boken særlig til kolleger og helsepersonell som arbeider med gamle, samt studenter innen medisin og helsefag.

ANETTE HØYEN RANHOFF er spesialist i indremedisin og geriatric, professor i geriatri ved Universitetet i Bergen og seksjonsoverlege og forskningsleder for Helsetjenester til eldre ved Diakonhjemmet sykehus i Oslo.